

ANALÝZA: Volební uzel lze rozmotat. **Rozpletením vláken či radikálním řezem**

- CZ24 News | 4. února 2021

ČESKO: Ústavní soud svým střeďečným nálezem doslova zamotal hlavu zákonodárcům. Vzkázal jim, že je třeba změnit pravidla sněmovních voleb, protože nerespektují ústavu. Editor Michal Rapco a redaktor Jiří Vachtl se proto v analýze zabývají tím, co nálezu Ústavního soudu pro Českou republiku znamená a jaké mají nyní zákonodárci možnosti řešení.

Ústavní soud zrušil uzavírací klauzuli pro spojení stran. Znevýhodňovala koalice, které pro vstup do Sněmovny potřebovaly získat 10, 15, respektive 20 procent hlasů. Samostatné straně stačí jen 5 procent.

Zrušení tohoto limitu prospěje koalici SPOLU ODS, TOP 09 a KDU-ČSL. Ta totiž podle aktuálního průzkumu agentury Median nemá úplně jisté, že získá potřebných 15 procent hlasů. Její voličské jádro totiž podle modelu odpovídalo jen 10 procentům, potenciálně o ní ovšem uvažuje více lidí.

VOLEBNÍ JÁDRO u každé strany ukazuje, kolik % hlasů by aktuálně získala, pokud by ji volili jen pevní voliči (jistí účastí i výběrem dané strany). VOLEBNÍ POTENCIÁL u každé strany ukazuje, kolik % hlasů by mohla aktuálně hypoteticky získat, pokud by ji volili všichni, kteří její volbu vážně zvažují a nevyřadují účast u voleb. Ukazatele VOLEBNÍHO JÁDRA a POTENCIÁLU je třeba chápat pro každou stranu odděleně. U každé totiž vytváří samostatný scénář nejhroššího a nejoptimističtějšího možného finálního rozhodnutí voličů.

Strany jsou v grafu seřazeny podle pořadí ve volebním modelu. Zobrazeny jsou strany, které mají dlouhodobě volební potenciál min. 2 %. STATISTICKÁ ODCHYLKA činí +/- 1,5 p. b. u potenciálu malých stran až +/- 3 p. b. u potenciálu největších stran.

Volební

Jádra a potenciály stran – leden 2021

Česká pravidla pro kandidaturu koalic jsou ve srovnání se sousedními zeměmi nebyvale přísná. U žádného z našich sousedů se kvórum nezvyšuje podle počtu spojených subjektů. V Polsku je třeba překročit hranici 8 procent, na sousedním Slovensku 7 procent a třeba v Rakousku stačí jen 4 procenta hlasů voličů.

Hořkou zkušenost s využitím volební koalice mají slovenské strany Progresivní Slovensko a Spolu. Při posledních volbách totiž získaly 6,96 procent hlasů a od zisku mandátů je tak dělily jen čtyři setiny procenta.

Konec aditivního kvóra pro koalice otevírá novou možnost, kterou může využít především SPOLU. Pro všechny subjekty, nezávisle na způsobu kandidatury, totiž platí jednotný limit 90 milionů výdajů na kampaň.

[Protože prezident Miloš Zeman volby vyhlásil nezvykle brzy](#), musí tak všichni rozložit stejný objem peněz do delšího období. Právě opoziční poslanec TOP 09 Dominik Feri ve svém [příspěvku na Twitteru](#) upozornil, že to může zkomplikovat kampaň koalicím.

Nyní se tak otevírá prostor pro odtrhnutí ODS, která by mohla kandidovat samostatně a využít limit výdajů na kampaň jen pro sebe, zatímco na KDU-ČSL a TOP 09 by zbyl limit spojený. Předseda ODS Petr Fiala ovšem takovýto krok již vyloučil.

 [Petr Fiala@P_Fiala](#)

Na [@SpoluKoalice](#) dnešní rozhodnutí ÚS vliv nemá. Aditivní klausule jsme se nebáli. Koalici nepřipravujeme proti něčemu, ale pro něco: aby měli středopraví voliči jasnou a silnou volbu a abychom změnili politiku v naší zemi. Věříme, že uspějeme v jakémkoli volebním systému.

3. února 2021 v 13:05, příspěvek archivován: 3. února 2021 v 16:11

[oblíbitretweetodpovědět](#)

Ústavní soud také konstatoval, že přepočít hlasů na mandáty pomocí takzvané d'Hondtovy metody v součinnosti s dalšími prvky, jako je členění volebního území na různě velké volební kraje, není v souladu s ústavou. Zvýhodňuje totiž větší strany na úkor menších.

Jasně je to vidět na výsledcích posledních voleb. Zatímco vítěznému ANO stačilo pro získání jediného mandátu necelých 20 tisíc voličských hlasů, druhá ODS už potřebovala téměř 23 tisíc příznivců a poslední hnutí STAN dokonce přes 43 tisíc hlasů.

Metoda navíc zkresluje i rovnost hlasů. Ty totiž rozděluje mezi kraje nikoliv podle počtu obyvatel nebo celkového počtu voličů, ale dle odevzdaných hlasů.

V hypotetickém scénáři bychom tak mohli mít například dva kraje s totožným počtem obyvatel i oprávněných voličů, nicméně v jednom z nich by účast u voleb dosáhla 90 procent a v druhém jenom 10 procent.

První kraj s vyšší volební účastí by reprezentovalo více poslanců než druhý, kde by svůj hlas do urny vhodilo výrazně méně obyvatel. Jejich hlasy by tak ve volebním systému měly menší váhu. V takovémto kraji je navíc pro strany obtížnější získat mandáty než v krajích, na které připadne více zástupců.

Ještě v 90. letech se přitom v Česku používala takzvaná Hagenbach-Bischoffova metoda. Ta sice obdobně jako d'Hondtova znevýhodňuje kraje s menší voličskou účastí na úkor těch s větší, ovšem spravedlivěji rozděluje krajské mandáty jednotlivým stranám, které v celostátním součtu překonají nutné kvórum.

Námítky senátorů, kteří projednání u Ústavního soudu iniciovali, mířily také na uspořádání a velikost volebních krajů. Ty s menším počtem obyvatel a voličů jsou znevýhodněny na úkor početnějších krajů. Ústavní soud konstatoval, že dělení na volební kraje není protiústavní, situace se ovšem mění v kombinaci s použitou metodou rozdělování mandátů.

V tomto případě se nabízí hned několik variant, jak problém vyřešit. Jeden z nich zmínil i soudce zpravodaj Jan Filip, který mluvil o změně volebních okrsků za využití jednotek NUTS-2.

Ty vytvářejí takzvané regiony soudržnosti, ve kterých se dříve rozdělovaly evropské dotace. Obecně je vždy tvoří dva kraje, jejich výhodou je menší rozdílnost v počtu obyvatel.

Další variantou je tvorba jednoho celorepublikového volebního obvodu, což se už nyní využívá například ve volbách do Evropského parlamentu. Stejný způsob volby přitom pro parlamentní volby používají například na Slovensku.

Poslanci a senátoři nyní mají jen několik měsíců, aby přišli s úpravou volebního zákona. Kromě čerstvého nálezu Ústavního soudu je limituje také fakt, že se obě komory musí shodnout na totožném znění nové předlohy a oproti „běžným“ zákonům není možné Senát přehlasovat.

Zákonodárci ovšem mají také možnost rozhodnout o mnohem radikálnějších změnách, které by volební systém zcela změnily. Nabízí se možnost úplné přestavby poměrného volebního systému se 14 volebními kraji například na většinový, pomocí kterého se už nyní volí do Senátu. Při pohledu za hranice je přitom možné se inspirovat řadou řešení.

Nabízí se například právě po vzoru Slovenska vytvořit pro parlamentní volby jen jeden volební obvod. Ovšem tato varianta, jak upozornili ústavní právníci, má nevýhodu v tom, že všichni voliči budou vybírat z totožné kandidátní listiny a možnost výběru zástupců z jejich okolí bude značně

omezená. Náhradním řešením může být i už zmíněné vyrovnaní velikostí volebních krajů za využití jednotek NUTS-2.

Takový systém dokáže odstranit disproporci způsobovanou různým počtem obyvatel v jednotlivých volebních krajích a zároveň i zvýhodňování větších subjektů užitím přepočtu mandátů dle d'Hondtovy metody.

Alternativou může být také užití britského systému „prvního v cíli“, kdy v jednomandátových okrscích získá poslanecké křeslo ten, kdo dostane od voličů nejvíce hlasů. Není tak třeba získat většinu, jako je tomu při volbách do Senátu.

Inspiraci ovšem mohou zákonodárci najít také ve volbách do německého Spolkového sněmu, které v sobě kombinují poměrný i většinový systém, kdy se polovina poslanců volí jedním a polovina druhým volebním systémem. Voliči tak vybírají vždy ze dvou kandidátek. V tomto případě ovšem stále zbývá k vyřešení velikost volebních obvodů.

Zajímavostí německého volebního systému je také vznik takzvaných „převislých mandátů“. Němci sice volí celkem 598 zákonodárců, specifickým způsobem výpočtu jich ovšem například po posledních volbách zasedá ve Spolkovém sněmu 709.

Zda tuzemští zákonodárci zareagují na nález Ústavního soudu drobnou změnou způsobu voleb do Poslanecké sněmovny, nebo se rozhodnou jít radikálnější úpravou inspirovanou jinými evropskými státy, zjistíme brzy. Na řešení mají jen několik měsíců, o složení nové Poslanecké sněmovny totiž voliči rozhodnou již na začátku října.

Zdroj: <https://www.idnes.cz/>